

УДК 323.21-027.21 (477)

Коваль Ю. О., ДонНУ

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджена специфіка формування національної моделі місцевого самоврядування в Україні крізь призму історії та сучасності. Виявлено основні етапи розвитку та формування української моделі місцевого самоврядування в контексті зарубіжного досвіду та вітчизняних наукових практик. Визначено головні орієнтири трансформації національної моделі місцевого самоврядування в контексті історичного розвитку української державності. Узагальнено науково-практичний досвід дослідження місцевого самоврядування в Україні. Зроблено висновок, що національна модель місцевого самоврядування в Україні ще перебуває у стані свого формування і цей процес відбувається під впливом зовнішніх і внутрішніх загроз української державності.

Ключові слова: *деконцентрація влади, децентралізація, місцева громада, місцеве самоврядування, самоврядність.*

Однією з найбільш фундаментальних проблем політичної науки українського сьогодення є проблема аналізу місцевого самоврядування та його інституцій як політичних феноменів. Сутність проблеми полягає в тому, що цей громадянський інститут, перебуваючи у політичній системі держави, виконує функції управління територіальними процесами, що охоплюють питання політичної, економічної, соціальної, фінансової та правової сфери та є сферою компетенції держави. Разом із тим, сучасний тренд демократії вимагає від центральних урядів проведення децентралізації влади й залучення до процесів державного управління безпосередньо громадянського суспільства. Отже, місцеве самоврядування надзвичайно складний і багатовимірний соціальний, політичний та правовий інститут, легалізація якого закріплюється конституційним правом, а формалізація – громадянською участю. Саме в такому аспекті відбувається його інституціональне оформлення, розвиток і становлення. Але, названі процеси формують принципи системності у становленні та розвитку місцевого самоврядування [1, с. 4]. Найчастіше під системністю у формуванні місцевого самоврядування розуміють її інституціональне оформлення у певну національну модель, яка за певний проміжок часу сформувалася й адаптувалася до специфіки політичної системи країни [1, с. 7]. Водночас, системних та комплексних досліджень, які б аналізували специфіку та характер створення національної моделі місцевого самоврядування в Україні, поки що бракує. Саме вирішенню цієї проблеми й присвячено наше дослідження.

Метою нашого дослідження є комплексний політичний аналіз самоврядних політичних процесів в історичному розвитку України, які призвели до утворення національної моделі місцевого самоврядування. Задля вирішення поставленої мети, нам необхідно вирішити низку дослідницьких задач: 1) дослідити становлення та розвиток національної моделі місцевого самоврядування в Україні крізь призму політичної історії нашої країни; 2) на прикладі України пояснити сенс категорії «національна модель» місцевого самоврядування; 3) шляхом багатоаспектного кластерного наукового аналізу виявити ключові елементи національної моделі місцевого самоврядування й дослідити їхню специфіку.

Наукові дослідження з проблематики місцевого самоврядування присвячені переважно юридичним аспектам його діяльності, де на перший план виходить його правова природа, юридичний статус, формат взаємовідносин з центральною владою, місце та роль територіальної громади у здійсненні самоврядних політичних процесів, дослідження конституційного та реального положення місцевого самоврядування в політичній системі України тощо. Саме в таких аспектах досліджують функціонування місцевого самоврядування відомі вітчизняні фахівці М. Баймуратов [1], Ю. Бальцій [2], О. Батанов [3], С. Лихачов [4], А. Павко [5], О. Прієшкіна [6], О. Скрипнюк [7] та інші. Існування місцевого самоврядування

в колі політичних проблем та відносин дослідниками з юридичних наук згадується, але предметно не досліджується [8, с. 352]. Крім того, поширена практика міждисциплінарних досліджень місцевого самоврядування, де воно виступає як модель або інститут громадянського суспільства, що дозволяє говорити про подвійну природу місцевого самоврядування – з одного боку, воно виступає суто правовим феноменом, а, іншого, складність громадянсько-політичних відносин у суспільстві формують так звану модель [9, с. 12-13]. Саме на таких позиціях стоять вітчизняні дослідники міждисциплінарного наукового підходу В. Борденюк [10], М. Корнієнко [8], В. Малиновський [11], В. Сенчук [12], Є. Сергієнко [13], О. Хуснутдінов [9] та ін.. Комплексного підходу до з'ясування фундаментальних причинно-наслідкових зв'язків появи в Україні наявної моделі самоврядування поки що не вироблено. Отже, пропоноване дослідження є лише спробою відповідати на вказане запитання.

Поєднання представлених підходів джерельної бази дослідження дозволило нам сформулювати авторську методологію дослідження, яка полягає в комплексному з'єднанні аксіологічного підходу дослідження місцевого самоврядування М. Баймуратова, де місцеve самоврядування становить набір кластерів: декларативного стану, конституційного оформлення, законодавчої бази врегулювання взаємовідносин між «центром» та «регіонами», структури місцевої влади (територіальна громада, представники громадянського суспільства, місцеві урядовці) й процесуального оформлення місцевої влади (тобто, як діє вся модель загалом) [1, с. 5-6]. Іншими підходами є історична модель О. Хуснутдінова, де місцеve самоврядування виступає набором історичних процесів у кожній сфері життя суспільства, і на перший план виходять процеси формату взаємовідносин «центру» з «регіонами» конкретної історичної епохи [9, с. 14]. У представленому дослідженні використовувався системний підхід М. Корнієнка, де місцеve самоврядування становить складну систему владної ієрархії з набором функціональних кластерів (організація влади, економіка, політика, право, фінанси, торгівля тощо) [8, с. 349]. Результатом такого підходу є дослідження системи місцевого самоврядування в історичному розвитку місцевого самоврядування, оформленої у п'ять взаємозалежних національних моделей з виділенням їхньої специфіки за позицій міждисциплінарного підходу (дослідження кластерів економіки, політики, організації влади на місцях, соціальних процесів на місцях тощо). При цьому зауважимо, що нами вже здійснювався аналіз історичних етапів формування місцевого самоврядування і тому у представленому дослідженні мова піде виключно про специфіку кожного з них.

Розвиток місцевого самоврядування в Україні пройшов шість ключових етапів розвитку, які становлять окремі національні моделі, а саме:

1. Доколоніальна модель місцевого самоврядування (часи Київської Русі).
2. Колоніальна модель місцевого самоврядування, де національна українська модель місцевого самоврядування була частиною регіональних відносин «центр-регіони» держав-метрополій, до складу яких входили території сучасної України, а саме моделі Австро-Угорщини, Речі Посполитої та Російської імперії.
3. Реакційно-національна модель першої української державності як результат взаємодії Гетьманату і Директорії (1917 – 1918 рр.).
4. Радянська модель (1920 – 1991 рр.) стала системою вертикальної ієрархії підпорядкованості спеціально-створеним органам місцевої влади – Радами.
5. Модель перебудови та раннього українського націоналізму (1985 – 1991 рр.).
6. Сучасна українська модель місцевого самоврядування (з 1991 р.) [14, с. 77-78].

Розглянемо їх більш детально з урахуванням мети та специфіки дослідження, яке, на відміну від минулого, зосереджує увагу на механізмах оформлення національної моделі місцевого самоврядування. Але, перед цим вважаємо за потрібне пояснити, що саме становить національна модель місцевого самоврядування. На думку українського дослідника В. Кампо, модель місцевого самоврядування взагалі не категорія, а ситуативне явище, що дозволяє пояснити та дослідити природу самоврядних політичних процесів у певних хронологічних рамках [15, с. 567]. Інший вітчизняний дослідник Ю. Делія пропонує багато в чому інше

уявлення про модель місцевого самоврядування, де воно виступає організаційною основою місцевої влади з урахуванням національної специфіки – історії, характеру соціокультурних й економічних зв'язків між регіонами; тобто враховуються ті чинники, які призвели до функціонування в державі наявної системи місцевого самоврядування [15, с. 568-569]. Отже, з наведеного виходить, що модель місцевого самоврядування - це аналіз структурних рівнів самоврядних процесів, які призвели до появи національної специфіки в діяльності місцевої влади в певний історичний час. Саме за такою логікою нами буде досліджуватися національна модель місцевого самоврядування в Україні.

Історично першою національною моделлю місцевого самоврядування в Україні була модель Київської Русі. На думку О. Хуснутдінова, модель Київської Русі започаткувала появу в нашій державі так звану вертикальну ієрархію стосунків між центральною владою в особі князя й бояр (віче) та місцевою радою (вервь) [9, с. 32-33]. Специфікою центральної влади, яку представляли бояри (віче), була їхня компетенція у сфері адміністративних питань, передусім, захист територій і перерозподіл податків. Верві, у свою чергу, були колегіальними органами місцевої влади, які за народної участі вирішували місцеві питання, проте їхній спектр був дуже вузьким [9, с. 34]. Віче і вервь мали можливість скликати «Велике віче», яке й вирішувало такі стратегічні питання, як розмір податків, перерозподіл людських і земельних ресурсів тощо [9, с. 33]. Отже, на наш погляд, вказана модель заклала фундаментальні основи жорсткої вертикальної ієрархії на місцях, де центральній владі в особі князя надавався безмежний спектр повноважень і ресурсів влади у вигляді виконання ним функцій судочинства, збору фінансових ресурсів тощо. Водночас народні ради лише реалізовували готове рішення та єдине, що їм дозволялось – вносити деякі пояснення. Отже, представлена модель заклала основи вертикальних стосунків між владою та містами. Незважаючи на наявність реалізації у деяких містах України Магдебурзького права, повної автономії міста так й не отримали.

Історично друга, колоніальна модель, бере свій початок з появи Української козацької держави приблизно у XVII – XVIII століттях, де активно відбуваються процеси відходу від централізованої системи влади до так званого народного. Мова йде про те, що українські землі в ці історичні часи намагалися побудувати відразу дві системи – адміністративно-територіальні об'єднання вільних громадян та військово-оборонні інститути адміністративної влади [17, с. 97]. Тому, незважаючи на декларування реалізації громадянських ініціатив, остаточне рішення щодо їхньої реалізації приймала система військової ієрархії, де на перший план виходили питання безпеки кордонів української держави, ніж будівництво дієздатної системи місцевої влади. На практиці колегіальне рішення громадян щодо збору податків або встановлення «земельних норм» могло бути заблоковане вищою військовою ієрархією [18, с. 21]. На наш погляд, це жодним чином не відповідало захисту та реалізації інтересів громадян на місцях, аргументація до збереження національних кордонів при ігноруванні звичайних інтересів громадян трансформувало таку модель на неефективну й таку, що не реагує на виклики реальності. Саме падіння авторитету влади призвело до того, що українські землі було захоплено, й вони ввійшли до складу трьох держав – Російської імперії, Речі Посполитої та Австро-Угорщини. Історично, політично, культурно, ментально, економічно, юридично українська національна модель не розвивалася, а була продовженням центральної влади на місцях зазначених метрополій. Тому, на нашу думку, у цьому випадку, мову варто вести про одночасний розвиток трьох моделей місцевого самоврядування, які характеризуються ознаками класичної унітарної моделі (землі, що відійшли до Речі Посполитої), європейської-федеративної моделі (землі, що відійшли до Австро-Угорщини) та централізована з рівнями вертикальної ієрархії (Російська імперія). Розглянемо ці моделі більш детально, але при цьому зауважимо, що в цей період формування суто національної української моделі місцевого самоврядування не відбувається.

Централізована з рівнями вертикальної ієрархії модель місцевого самоврядування була поширена в Російській імперії на межі XVI-XVII ст., де на перший план виходила система адміністративно-територіальних зв'язків між центром і регіонами. На місцях створювались такі об'єднання, як міські думи, що формувалися безпосередньо мешканцями певної території,

але, рішення цього народного інституту влади носили рекомендаційний характер. Остаточне рішення й підзвітність місцевої влади завжди залежали від позиції губернатора як представника царської влади [18, с. 45]. На наш погляд, і це підкріплюється різними історичними, політичними та юридичними рішеннями, система місцевого самоврядування в Російській імперії мала й стосувалася, перш за все, адміністративних питань у вигляді формування виконавчого органу влади (міського голови), але повноваження і компетенцію йому надав безпосередньо губернатор [19, с. 15-16]. Тобто, порядок денний у вигляді економічних, фінансових та інших аспектів децентралізації в містах Російської імперії майже не існував.

Системи децентралізації влади, яка розвивалася на українських землях у складі Речі Посполитої та Австро-Угорщини, між собою багато в чому схожі й стосуються, перш за все, реалізації Магдебурзького права, де українські міста мали реальне право самостійно формувати місцеву владу і вирішувати економічні питання (наприклад, вільно встановлювати податки, вести торгівлю, самостійно вирішувати будь-які непорозуміння без залучення центральної влади) [19, с. 33]. Специфікою цієї моделі було право міст утворювати так звані магістрати (місцеві органи влади), які самостійно затверджували бюджет, встановлювали рівень податків, виконували функції охорони правопорядку тощо. Разом створені власні міські магістрати реально виконували покладені на них функції місцевого самоврядування [11, с. 34]. Але, українські міста розумілися центральною владою Речі Посполитої та Австро-Угорщини як специфічні території, де їхня самостійність багато в чому обмежувалась, й стосувалося це, передусім, фінансових питань – українські землі вносили до центрального бюджету своїх метрополій більше, ніж могли з нього взяти [11, с. 34]. Принциповою відмінністю моделей місцевого самоврядування в Речі Посполитої та Австро-Угорщини було те, що польська влада на українських землях формувала органи влади з центру (тобто, кожна земля мала свого керівника в особі шляхтича); Австро-Угорщина, навпаки – дозволяла на українських землях самостійно формувати владу на місцях й навіть дозволяла місцевій владі мати свого представника в законодавчій владі [16, с. 26]

Отже, можна зробити висновок, що формування національної моделі місцевого самоврядування на цьому етапі зазнало більш ніж 300 річної паузи й майже не розвивалося. Утім, значна кількість українських міст (Львів, Київ та ін.) отримали досвід реалізації основ Магдебурзького права, яке дозволяло містам дійсно бути самостійними в питаннях самоорганізації та самоуправління.

Реакційно-національна модель (1917 – 1918 рр.) виникла як реакція на революційні процеси в Російській імперії й подальше послаблення царської влади. Названий період цікавий тим, що він ознаменував появу концепції національної моделі місцевого самоврядування, яка мала стати основою нової української держави. На практиці реалізувати навіть частину декларованих позицій через значні розбіжності в поглядах політичної еліти не вдалося [14, с. 68-69]. Наприклад, Конституція УНР (ст. 5) декларувала засади реалізації принципу децентралізації, що надавало населенню право самостійно обирати колегіальні органи влади, які мали компетенцію займатися не тільки бюджетними, політичними й економічними питаннями, а також встановлювати нормативи щодо користування природними ресурсами певного регіону УНР [18, с. 33]. Фактично місцеве самоврядування стало заручником внутрішньополітичної боротьби політичних еліт за владу й перерозподіл владних ресурсів, що не дозволяло місцевому самоврядуванню виконувати свої базові функції, зокрема, щодо захисту внутрішніх кордонів, що у 1920 році призвело до занепаду української держави та входження її земель до складу Радянського Союзу [18, м.34]. Отже, незважаючи на зрілість української влади в поглядах на місцеве самоврядування й орієнтацію на його посилення, зміцнення української держави не відбулося через відсутність зрозумілих орієнтирів її розвитку. Назване призвело до руйнації реакційно-національної моделі місцевого самоврядування, яка хоча й залишалась децентралізованою, але реальних ресурсів щодо впровадження цього принципу не мала.

Четверта, радянська модель місцевого самоврядування в Україні становила вкрай складне явище, що мало багато протиріч в реальній практиці своєї реалізації. Більшовикам вдалося реалізувати декларований ними принцип народовладдя у вигляді Рад робітників, солдатів і селян, які й займалися прямим управлінням на місцях. Проте, ця влада торкалася переважно майнових питань і проблеми їхнього перерозподілу на користь нової комуністичної влади. Виникала цікава дилема, з одного боку, більшовики декларували повне народовладдя, де на місцях саме народ вирішував проблеми розвитку свого міста, але власність й економічні ресурси належали державі а їхнє користування мало узгоджуватися безпосередньо з центром. Реального управління та народовладдя, на думку російського дослідника з питань місцевого самоврядування О. Салова, не відбувалося з причини централізації економічних і фінансових ресурсів [18, с. 38]. Згодом більшовики взагалі перестали вважати місцеве самоврядування чимось важливим й корисним для суспільства, і в чисельних нормативно-правових актах розпустили місцеві влади, а землі та майно націоналізували [18, с. 39]. Пізніше, радянська модель місцевого самоврядування трансформувалася в складну вертикальноорієнтовану систему рад, де місцеве самоврядування становило механізм реалізації державних інтересів на місцях [18, с.25]. На практиці виходило, що саме держава брала на себе відповідальність вирішення місцевих проблем й направляла на це кошти з державного бюджету, але населення фактично було з цього процесу майже виключено, що перероблювало місцеве самоврядування на неефективну бюрократичну систему, яка не відповідала інтересам громади. На цьому етапі, який хронологічно сягає 1920 р. й триває до 1985 р., на наш погляд, національна модель місцевого самоврядування в Україні відсутня як поняття і явище, замість цього, місцеве самоврядування становило адміністративний рівень державної влади, де населення безпосередньо позбавлено ресурсів для вирішення власних питань.

Вирішити цю проблему мав курс перебудови М. Горбачова у 1985 році, який ознаменував появу моделі перебудови, або формування національної моделі місцевого самоврядування, де Ради народних депутатів, що виконували функцію народного представництва мали дещо обмежену роль управління матеріально-технічною базою певних міст й регіонів, але, адміністративно-командний характер державної влади зберігався [19, с. 30-31]. Це означало, що остаточне слово й упровадження певного рішення на місцях залишалося за державою, але, водночас, держава ніби відкривала для громадян двері щодо вирішення їхніх проблем [20, с.66]. Тобто, реальної економічної бази та правого статусу громадян у здійсненні влади запроваджено так й не було, чисельні експерименти, відсутність орієнтирів розвитку держави, небажання впроваджувати принципи децентралізації влади, на наш погляд й призвели до масштабних прорахунків у розвитку Радянського Союзу. Названа невизначеність й розпад централізованої системи й зараз залишаються невирішеними. Отже, модель місцевого самоврядування в часи перебудови довела бажання держави активно залучувати громадян у здійсненні народовладдя, але ці намагання носили ситуативний характер без надання відповідних ресурсів та компетенції зі сторони держави.

Розпад радянської системи місцевого самоврядування й проголошення незалежності України у 1991 році мали ознаменувати у собі початок формування нової національної моделі місцевого самоврядування, яка могла б стати запорукою ефективною трансформації політичної системи нашої держави до кращих зразків європейських практик. Але, незважаючи на підписання Європейської Хартії місцевого самоврядування, прийняття Закону України «Про місцеве самоврядування», декларування Конституцією України реальної гарантії розвитку місцевого самоврядування – названі процеси залишаються поки що нереалізованими [21]. З одного боку, громадяни України мають право брати активну участь у вирішенні власних проблем на місцях, з центрального бюджету на це надаються відповідні трансферти. А, з іншого - існування місцевого самоврядування тільки на місцях без права вільно вирішувати податкові й бюджетні питання, перерозподіл бюджетних коштів на користь лояльних до влади регіонів призвели до появи в Україні гібридної моделі місцевого самоврядування. Сенс цієї моделі полягає в тому, що на процесуальному рівні (понятійний апарат, декларування гарантій децентралізації тощо) місцеве самоврядування в Україні орієнтоване на реалізацію

європейського принципу деконцентрації влади від центру до регіонів. Відсутність реформування інституційної природи місцевого самоврядування призвело до того, що в Україні зберігаються централізовані державні інститути радянської системи (облдержадміністрації), які виконують адміністративно-командні функції [22, с. 66]. Назване, жодним чином не сприяє ефективності місцевого самоврядування в Україні, що породжує значні політичні конфлікти й суспільні вимоги децентралізації влади. Отже, сучасна модель місцевого самоврядування в Україні є гібридною системою організації влади на місцях, де громадяни мають реальну можливість вирішувати власні питання, але через значну бюрократизацію місцевого самоврядування й відсутність бюджетних ресурсів участь громадян носить лише декларативний характер. Проблема вивчення національної моделі місцевого самоврядування також вимагає від науковця формування нової методології дослідження, яка б урахувала специфіку кожного історичного етапу: розробка критеріїв ефективності кожної з моделей, детермінант порівняльного аналізу, специфіки політико-правового статусу й юридичного оформлення місцевого самоврядування тощо. Саме формуванню такого методологічного підходу й будуть присвячені наші наступні дослідження.

Отже, підсумовуючи результати дослідження, можна зробити такі висновки. По-перше, місцеве самоврядування в Україні сформувалося набагато раніше ніж державна влада, що є природньо. Місцеве самоврядування в нашій державі ще з давніх часів формувалося вертикально з деякими елементами децентралізації (специфіка реалізації Магдебурзького права в Україні). По-друге, формування національної моделі місцевого самоврядування зазнало більш ніж 300-річної перерви через входження частини українських земель до складу Російської імперії, Речі Посполитої та Австро-Угорщини. У підсумку українські землі мають неоднорідний досвід формування національної моделі, де з одного боку, територія нашої держави розвивала класичну європейську децентралізацію, а, з іншого – досвід побудування жорсткої вертикальної системи між «центром» та «регіонами». По-третє, радянська система місцевого самоврядування, яка де-факто була відсутня, побудувала такий принцип, як адміністративне управління, де вся сукупність рішень узгоджується та реалізується по-системі вертикальних зв'язків. Ця система на інституційному рівні зберігається й зараз, що не дозволяє трансформувати місцеве самоврядування в українську національну децентралізовану модель.

Використана література:

1. Баймуратов М.О. Місцеве самоврядування в Україні: аксіологічні підходи до формування національної моделі / М.О. Баймуратов // Південноукраїнський часопис. – 2012. - № 1. – С.4-8.
2. Бальцій Ю. Проблемні питання визначення системи місцевого самоврядування / Ю. Бальцій // Юридичний вісник. – 2010. - № 3. – С.22-28.
3. Батанов О. Муніципальна влада у системі сучасного муніципалізму: концептуальні проблеми теорії / О. Батанов // Юридичний вісник. – 2010. - № 3. – С.16-22.
4. Лихачов С.В. Щодо класифікації форм діяльності органів місцевого самоврядування / С.В. Лихачов // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2011. - № 1 (44). – С.44-62.
5. Павко А. Місцеве самоврядування в структурі політичних систем: вітчизняний і зарубіжний досвід / А. Павко // Віче. – 2008. - № 12. – С.22-23.
6. Приешкина О. Местное самоуправление как важный элемент институционализации конституционного строя Украины / О. Приешкина // Юридичний вісник. – 2011. - № 4. – С.44-49.
7. Скрипнюк О. Місцеве самоврядування як інститут громадянського суспільства: сучасний стан та перспективи розвитку / О. Скрипнюк // Вісник національної академії прокуратури України. – 2009. - № 4. – С.38-43.
8. Корнієнко М. Місцеве самоврядування: системний аналіз / М. Корнієнко // Право України. – 2013. - № 3-4. – С. 348-355.

9. Хуснутдінов О. Місцеве самоврядування: історія та сучасність / О. Хуснутдінов // Зовнішні справи. – 2010. - № 3/4. – С.12-15.
10. Борденюк В. Децентралізація державної влади і місцеве самоврядування: поняття, суть та форми (види) / В. Борденюк // Право України. – 2005. - № 1. – С.21-25.
11. Малиновський В. Регіональне самоврядування в Україні: підходи до запровадження / В. Малиновський // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2010. - № 4. – С.157-165.
12. Сенчук В. Місцеве самоврядування і демократична держава: діалектика взаємозв'язку і взаємної детермінації / В. Сенчук // Юридична Україна. – 2009. – № 6. – С.17-23.
13. Сергієнко Є. Місцеве самоврядування як чинник стабілізації суспільства / Є. Сергієнко // Управління сучасним містом. – 2009. - № 1-4/1-12 (33-36). – С.159-167.
14. Примуш М.В. Трансформація місцевого самоврядування в Україні у контексті зарубіжного досвіду: Монографія / М.В. Примуш, Ю.О. Коваль. – Д.: «Юго-Восток», 2014. – 220 с.
15. Кампо В.М. Політичні моделі розвитку місцевого самоврядування в Україні: історія, проблеми, перспективи / В.М. Кампо // Правова держава. – 2003. – Вип. 14. – С.563-569.
16. Делія Ю. Місцеве самоврядування як суб'єкт конституційних правовідносин / Ю. Делія // Право України. – 1999. – № 11. – С.24-26.
17. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування / Ю. Панейко. – Львів: Літопис, 2002. – 196 с.
18. Коваленко А. А. Теорія і практика місцевого самоврядування в Україні / А. А. Коваленко. - К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 2002. – 512 с.
19. Беззубко Л.В. Громада і органи місцевого самоврядування: Монографія / Л.В. Беззубко, О.В. Скопец. – Донецьк: Норд-комп'ютер, 2007. – 172 с.
20. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
21. Грицяк І. А. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація / І. А. Грицяк. - К.: Вид-во УАДУ, 1997. – 487 с.

Коваль Ю. А. Специфика формирования и развитие национальной модели местного самоуправления в Украине.

В представленном исследовании анализируются процессы становления украинской модели местного самоуправления в контексте его исторического развития. Осуществляется попытка на основе комплексного исторического и политического анализа создать периодизацию основных этапов формирования моделей местного самоуправления в Украине. Высказывается позиция, что украинское местное самоуправление прошло 6 этапов своего развития: модель Киевской Руси, колониальная модель, национальная модель, советская модель, модель перестройки и современная гибридная. Доказано, что становление национальной модели местного самоуправления зависит от конкретной конъюнктуры в общественно-политическом процессе. Установлено, что специфика национального развития местного самоуправления является производной величиной социально-экономического развития регионов и государства в целом.

Ключевые слова: *деконцентрация власти, децентрализация, местная громада, местное самоуправление, самоорганизация.*

Koval Y. O. Specifics of Formation and Development of the National Model of Local Government in Ukraine.

The article analyzes the processes of establishment of the Ukrainian model of local self-government in the context of its historical development. The author attempted to create a periodization of key stages of forming the models of local self-government in Ukraine, basing it on substantial historical and political analysis. The author expresses the opinion that Ukrainian local

self-government has passed six stages of its development: the Kievan Rus model, the colonial model, the national model, the soviet model, the model of “Perestroyka” and the modern hybrid model. It has been proved that the establishment of the national model of local self-government depends on the concrete conjecture of the sociopolitical process. It has been established that the peculiarities of the national development of local self-government is a derivative of socioeconomic development of the regions and the state in general.

Keywords: *decentration of the power, decentralization, local community, local self-government, self-governance.*